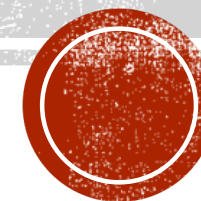

TONĀLĀS ATTIECĪBAS

NMV PIKC RDKS/EDMS

Dr.art. Jūlija Jonāne

MŪZIKAS UZBŪVES RAKSTUROJUMS NO TONĀLĀ VIEDOKĻĀ:

- Mazākā un vienkāršākā uzbūve – periods – var būt:
 - 1) VIENTONĀLS (t.i. izturēts vienā tonalitātē)
 - 2) TONĀLS (sākas un beidzas vienā tonalitātē, pa vidu – novirzes)
 - 3) MODULEJOŠS (sākas vienā – beidzas citā tonalitātē)

TONĀLĀ RADNIECĪBA

Mūzikas uzbūvē izmantoto tonalitāšu savstarpējās attiecības
(tuvuma/tāluma pakāpe)

Ir dažādas pozīcijas (skolas), kas “šķiro” tonālo radniecību (Maskavas, Pēterburgas, kā arī vācu, angļu, itāļu skolas)

1. radniecība – 1 zīmes starpība + ??? (skatīt nākamo slaidu)

2. radniecība – 2 zīmju starpība (divkāršā D un divkāršā S ar paralēlajām; ir 2 kopīgi akordi)

3. radniecība – 3-5 zīmju starpība (t.s. mažorminora sistēma; ir tikai 1 kopīgs akords)

4. radniecība – 6 un vairāk zīmju starpība (nav neviena kopīga akorda)

PIRMĀ RADNIECĪBA - 1 ZĪMES STARPĪBA

1) Var meklēt pa kvintu apli:

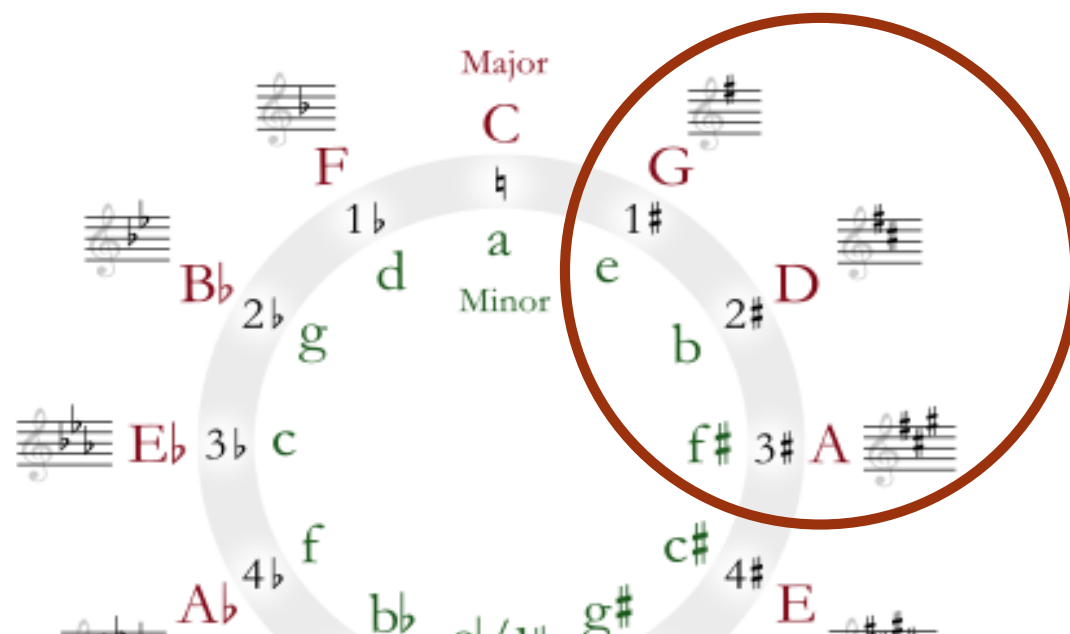
- Piem., **D dur** tuvākie radnieki:
- Paralēlais **h moll**
- + viena zīme (**A dur, fis moll**)
- - viena zīme (**G dur, e moll**)

2) Var meklēt kā paralēlo,

S tonalitāti ar paralēlo

D tonalitāti ar paralēlo

NB! Te pienāk klāt harmoniskās subdominantes tonalitāte (**g moll**), bet minoram – harmoniskās Dominantes tonalitāte (**d moll** gadījumā – **A dur**).

PIRMĀ RADNIECĪBA

Trešais veids, kā meklēt I radniecības tonalitātes spēlējot (ātrumā un pēc kārtas!)

D dur tonalitātes ietvaros (t.i. pa gammas skaņām) no katras pakāpes meklēt 5₃.

Kāds trijskanis sanāk – tādā tonalitātē jāspēlē

(arī būs +/- 1 zīme un tas pats iznākums) mažorā un minorā:

D Em Fism G A Hm pm53 D

d moll *pm53* *F dur* *g moll* *a moll* *B dur* *C dur* *d moll*

©JJonāne

PIRMĀ RADNIECĪBA KOPUMĀ

- Taču, "saliekot kopā" gan meklēšanu pa diatoniskajiem 53, gan funkcijām, rezultātā katrai tonalitātei veidojas 6 pirmās radniecības tonalitātes:

The image displays two musical staves, each with nine measures. Each measure contains a chord symbol and a corresponding musical notation (chord symbol on a staff with a treble clef). The first staff is for D minor (d moll) and the second is for D major (D dur).

Staff 1 (D minor):

- Measure 1: *d moll*
- Measure 2: *pm53*
- Measure 3: *F dur*
- Measure 4: *g moll*
- Measure 5: *a moll*
- Measure 6: *A dur (harm.)*
- Measure 7: *B dur*
- Measure 8: *C dur*
- Measure 9: *d moll*

Staff 2 (D major):

- Measure 1: *D dur*
- Measure 2: *e moll*
- Measure 3: *fis moll*
- Measure 4: *G dur*
- Measure 5: *g moll (harm. subdom.)*
- Measure 6: *A dur*
- Measure 7: *h moll*
- Measure 8: *pm53*
- Measure 9: *D dur*

PĀREJAS VEIDI NO VIENAS TONALITĀTES OTRĀ

- 1) BLAKUSNOSTATĪŠANA
- 2) NOVIRZE
- 3) MODULĀCIJA

BLAKUSNOSTATĪŠANA:

visvienkāršākais – nekas nav jāsavieno, tikai jānomaina zīmes

Iespējama ar jebkuras radniecības tonalitāti:

BLAKUSNOSTATĪŠANAS PIEMĒRS: L.V.BĒTHOVENS 1.SONĀTE KLAVIERĒM, 3. DAĻA

Mūzikas materiāls *f moll*

Tas pats mūzikas materiāls
paralēlajā tonalitātē *As dur*

MENUETTO.
Andretto.

The image displays a musical score for a Minuet in F major by Ludwig van Beethoven. The score is written for piano and consists of two systems. The first system is in F major (one flat) and the second system is in A major (no flats), demonstrating the concept of parallel tonality. Red lines highlight specific musical phrases in both systems. The tempo is marked 'Andretto' and the dynamics include piano (p) and forte (f).

BLAKUSNOSTATĪŠANAS PIEMĒRS: F. ŠOPĒNA POLONĒZE FIS MOLL OP. 44.

NOVIRZE (SEN.- NOVIRZIENS)

- Īslaicīga pāreja uz citu tonalitāti.
- visbiežāk – uz pirmās radniecības tonalitāti
- Parasti pietiek ar vienu disonējošu akordu, kas pieder jaunajai tonalitātei un atrisinājumu (t.s. “obligātais minimums” – 2 akordi)
- Var būt garāka (4-5 akordi)
- **Novirzās caur disonējošo D (M/m) un/vai pmVII7 (minoros)**

KINDERSCENEN.

(Componirt 1838.)

Von fremden Ländern und Menschen.
Des Pays mystérieux. * From Foreign Parts.

Robert Schumann, Op. 15.

♩ = 108. (♩ = 84.)

p

Ped.

©JJonāne

MODULĀCIJA.

TERMINS, JĒDZIENS, PAŅĒMIENI

- Modulācija – vienmērīga, plūstoša pāreja citā tonalitātē ar nostiprinājumu.
 - **Modulatio** – (latīņu) vienmērīgums.
 - Pretstats – blakusnostatīšana (pēkšņa, nesagatavota pāreja, nomainot zīmes, bet akustiski nesagatavotjot)
- 1) Skaņkārtiskās modulācijas (baroka tradīcija: minora vietā – vienvārda mažors, ceļš uz mažorminoru/minormažoru, jeb skaņkārtu apvienošanos zem kopīgas tonikas.

SKANĶĀRTISKĀS MODULĀCIJAS PIEMĒRS: J.S. BAHS 185 KORĀĻU KRĀJUMS

33. Danket dem Herren

MODULĀCIJAS IZVEIDES ĪPATNĪBAS:

Sākumtonalitātes
parādīšana/
nostiprināšana

Kopējs/
modulējošs
akords

Jaunas
tonalitātes
nostiprināšana

2) PAKĀPENISKĀS/DIATONISKĀS MODULĀCIJAS

- pa 5 apli, neizlaižot tonalitāšu pāru šūnas, pa diatonikas skaņām.
- Parasti uz I vai II radniecību.
- Tiek veidotas 2 pieejās:
 - 1) Caur pielīdzināšanu (kopēja akorda atrašana, kas paver ceļu uz kadenci)

NB? Ar kādu funkciju parasti sākas kārtīga noslēguma kadence?

2) Caur novirzi (novirzās un tad nostiprina ar kadenci) – visērtākais veids, jo der visām tonalitātēm.

MODULĀCIJAS ANALĪZE

LATVIJAS VALSTS HIMNAS SKANĀKSTĀ

Dievs, svētī Latviju!

Maestoso *f* Baumaņu Kārlis

Dievs, svē-tī Lat-vi-ju, mūs' dār-go tē-vi-ju, svē-tī jel

Lat-vi-ju, ak, svē-tī jel to! to! Kur lat-vju

MODULĀCIJAS ANALĪZE

R. ŠŪMANIS "SAPŅOJUMS" NR. 7 NO "BĒRNU AINĀM"

$\text{♩} = 100. (\text{♩} = 81)$

p

con Ad.

ritard.

©JJonāne

3) PAĀTRINĀTĀS MODULĀCIJAS

- (izlaižot 5 apļa šūnas: caur bVI, +III, +VII).
- Paver ceļu uz III radniecības tonalitātēm ar 3-5 zīmju starpību
- A. Borodins opera “Kņazs Igors” 2. cēliens:
- Prinča Vladimira kavatīne:

Вл. Иг.

cresc. poco a poco

- же, грудь го - рит. Я жду, страст - но

cresc. poco a poco

mf

Вл. Иг.

жду я те - бя, люб - ви тво - ей!..

Вл. Иг.

rall. 3 a tempo

Боль - ше жиз - ни я люб - лю те - бя!

p *dim.* *pp*

4) ELIPTISKĀ MODULĀCIJA, ELIPSE

- *Elleipsis* = trūkums, izlaidums
- Vairāku disonējošo akordu savienojums bez atrisinājuma
- Izmanto saistījuma un izstrādājuma posmos,
- Nodrošina funkcionālo nenoturību un attīstības dinamiku
- <https://www.youtube.com/watch?v=yK07kKSMQC0>

F. ŠOPĒNS *MAZURKA* OP.6 NR.1

Tempo di Mazurka.

N° 1.

p *deces:*

Ped. * *Ped.* * *Ped.* * *Ped.* * *legato.*

rubato. *cres:* *p rit:*

Ped. *

5) ENHARMONISKĀ MODULĀCIJA (CAUR VII₇, D₇)

[Allegro giusto] P. Čaikovskis. Fantāzijuvertīra "Romeo un Džuljeta"

179. *[p]*

mf espr.

L. V. BĒTHOVENS 8. SONĀTE KLAVIERĒM, IZSTRĀDĀJUMS:

Allegro molto e con brio.

